

अयंचाधिकारभेदएकस्यैवावस्थाभेदेननत्वत्यंतभिन्नविषयइतिदर्शयंस्ततोविष्वङ्मित्यस्यार्थमाह विविधंसुष्ठुअंचतीतिविष्वङ्पुरुषःक्षेत्रज्ञः सृ
तीमार्गोदक्षिणोत्तरौ विचक्रमेचलतिस्म कथंभूतेसृती साशनानशनेभोगापवर्गप्राप्तिसाधनभूते अत्रहेतुत्वेनपुनर्विशेषणम् यद्यतःअविद्याकर्मरूपा
एका विद्याचतत्साधनोपासनारूपाऽन्या॥ १९॥ तदेवंविराडंतर्वर्तिनांफलवैचित्र्यमुक्त्वातत्कारणेश्वरस्यतद्वैलक्षण्यंदर्शयितुं तस्माद्विराळजायतेत्य
स्यार्थमाह यस्मादंडंजज्ञे तत्रचभूतेंद्रियगुणात्मकोविराट्चजज्ञे सईश्वरःतद्विश्वंविराट्देहं द्रव्यमंडंचअतिक्रान्तवान् सूर्यइवेतिपूर्वोक्तएवदृष्टां
तः ॥ २०॥ नन्वेवंपुरुषएवचेत्सर्वतर्हियज्ञस्यतत्साधनानांचापृथग्भावात् यज्ञैःपुरुषाराधनंनसित्थ्येदित्याशंक्य तत्परिहाराययत्पुरुषेणहविषेत्यादि
मंत्रार्थसंगृह्यदर्शयति यदेत्यादिना अस्येतिविराडंतर्यामिणः तस्यैवप्रकृतत्वात् नाभौभवंनाभ्यंतस्मात् यज्ञसंभारान्साधनानिनापश्यम् ॥ २१ ॥

सृतीविचक्रमेविष्वङ् साशनानशनेउभे ॥ यद्विद्याचविद्याचपुरुषस्तूभयाश्रयः ॥ १९॥ यस्मादंडंविराट्जज्ञे
भूतेंद्रियगुणात्मकः ॥ तद्रव्यमत्यगाद्विश्वंगोभिःसूर्यइवातपन् ॥ २०॥ यदास्यनाभ्यान्नलिनादहमासंमहात्म
नः ॥ नाविदंयज्ञसंभारान्पुरुषावयवाहते ॥ २१॥ तेषुयज्ञस्यपशवःसवनस्पतयःकुशाः ॥ इदंचदेवयजनंकाल
श्चोरुगुणान्वितः ॥ २२॥ वस्तून्योषधयःस्नेहारसलोहमृदोजलं ॥ ऋचोयजूषिसामानिचातुर्होत्रंचसत्तम ॥ २३॥
नामधेयानिमंत्राश्चदक्षिणाश्चव्रतानिच ॥ देवतानुक्रमःकल्पःसंकल्पस्तंत्रमेवच ॥ २४॥ गतयोमतयश्चैवप्रा
यश्चित्तंसमर्पणम् ॥ पुरुषावयवैरेतेसंभाराःसंभृतामया ॥ २५॥ इतिसंभृतसंभारःपुरुषावयवैरहम् ॥ तमेवपु
रुषंयज्ञंतेनैवायजमीश्वरम् ॥ २६॥ ततस्तेभ्रातरइमेप्रजानांपतयो नव ॥ अयजन्व्यक्तमव्यक्तंपुरुषंसुसमा
हिताः ॥ २७॥ तदातेषुसंभारेषुसाध्येषुसत्सु पुरुषावयवैरेतेसंभाराःसंभृताइतिचतुर्थेनान्वयः वनस्पतयोयूपाः देवयजनंयज्ञभूमिः इदं
चेतिवचनाद्यज्ञार्हस्थानेउपविष्टःकथयतीतिगम्यते बहुगुणान्वितोवसंतादिकालः ॥ २२॥ वस्तूनिपात्रादीनि ओषधयोब्रीह्यादयः स्नेहाघृतादयः
रसामधुरादयः सुवर्णादीनिलोहानिमृदश्च चातुर्होत्रंहोत्रादिकंकर्म ॥ २३॥ नामधेयानिज्योतिष्टोमादीनि ऋगादीनामुक्तत्वान्मंत्राइतिस्वाहाकारा
दयः देवतानामनुक्रमउद्देशः कल्पोबोधायनादिकर्मपद्धतिग्रंथः अनेनाहंयक्ष्यइतिसंकल्पः तंत्रमनुष्ठानप्रकारः ॥ २४॥ गतयोविष्णुक्रमाद्याःमतयोदे
वताध्यानानि कृतस्यभगवतिसमर्पणम् ॥ २५॥ संभृताःसंपादिताःसंभारायेनसोऽहंतेनैव यज्ञेनैव अनेनयज्ञेनयज्ञमयजंतेतिमंत्रार्थःसूचितः ॥ २६॥
तेनदेवाअयजंतेत्यस्यार्थं सप्रपंचंदर्शयति ततइतिद्वाभ्याम् व्यक्तमिन्द्रादिरूपेण अव्यक्तंस्वतः अनेनपुरुषंजातमयतइत्यस्यार्थोदर्शितः ॥ २७॥